

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Onderwijsinspectie

Hendrik Consciencegebouw
Koning Albert II-laan 15 – 1210 Brussel

Onderzoek naar de inzet van dovertolken in het secundair, hoger en volwassenenonderwijs in Vlaanderen

Juni 2009

Inhoudsopgave

1. Inleiding en situering van de opdracht	2
1.1 Situering van de opdracht.....	2
1.2 Gegevens	2
1.3 Werkwijze	5
1.4 Resultaten	5
1.5 Tijdpad	5
2 Schriftelijke bevraging	6
2.1 Tevredenheid	7
2.2 Bevraging van de instellingen/leerlingen/studenten/cursisten	9
2.2.1 Synthese en bevindingen van de gegevens over	9
2.2.2 Synthese van de elementen van de ondersteuning door de tolken en andere betrokkenen.	11
3 Plaatsbezoeken en interviews.....	18
3.1 Bezochte instellingen	18
3.2 Vaststellingen uit de gesprekken.....	18
3.2.1 Meerwaarde van doventolken voor leerlingen/studenten/cursisten	18
3.2.2 Problemen bij en belemmeringen voor een optimale inzet van doventolken in het onderwijs	19
4 Besluiten en aanbevelingen aan de overheid.....	21
5 Bijlagen	23

1. Inleiding en situering van de opdracht

1.1 Situering van de opdracht

Het Vlaams ministerie van onderwijs stelt sinds het schooljaar 1996-1997 middelen ter beschikking om aanvankelijk leerlingen met een auditieve beperking in het secundair onderwijs en later ook studenten in het hoger onderwijs te ondersteunen in hun leerproces d.m.v. tolken. Vanaf januari 2008 kunnen ook cursisten in het volwassenenonderwijs gebruik maken van de ondersteuning door tolken.

De eerste vraag naar een evaluatie van de inzet van tolken voor dove en slechthorende leerlingen en studenten ging uit van FEVLADO1. In antwoord hierop besliste de minister van onderwijs om dit onderzoek te laten uitvoeren voor de onderwijsinspectie.

De bedoeling van dit onderzoek is nagaan of de ondersteuning van de leerlingen en studenten met een auditieve beperking d.m.v. tolkuren voldoende is om het leertraject dat ze volgen succesvol te beëindigen. Deze ondersteuning wordt geboden onder de vorm van schrijf- of tolk Vlaamse Gebarentaaluren en voor sommige leerlingen/studenten een combinatie van beide tolkvormen. De doelgroep wordt in de omzendbrief NO/2008/03 als volgt omschreven: "Tot de doelgroep behoren de leerlingen/studenten in het secundair en hoger onderwijs met een auditieve handicap die via een tonaal audiometrische test een verlies aantonen van 90 dB of meer aan beide oren, voor de zuivere toon stimuli van 500, 1000 of 2000 Hz (gemiddelde waarde Fletcher-index)."

1.2 Gegevens

Tolkondersteuning werd voor het eerst verleend tijdens het schooljaar 1996-1997 en dit voor twee leerlingen. De financiering gebeurde destijds door middel van een persoonlijk budget van de minister. Vanaf het schooljaar 1997-1998 werden de financiële middelen geput uit de kredieten voor de speciale onderwijsleermiddelen. Op zes jaar tijd (1997-1998 tot en met 2003-2004) stegen de middelen voor tolkondersteuning met 3000 %. Tijdens diezelfde periode steeg het aantal aanvragers van vier naar 86.

Tot en met het schooljaar 1998-1999 bestond de ondersteuning enkel voor gebarentaalgebruikers. Vanaf 1999-2000 worden ook schrijftolkuren gefinancierd. Tot en met 2000-2001 werden zowel de Vlaamse Gebarentaal-, als de schrijftolkuren bemiddeld door de vzw CAB2. Vanaf betrokken schooljaar bemiddelt het CAB nog uitsluitend voor de Vlaamse gebarentaaltolkuren en worden de schrijftolkuren toegekend aan de scholen, die zelf een geschikte schrijftolk zoeken.

In de tabel op de volgende pagina wordt een overzicht gegeven van de evolutie van het aantal tolkuren en de financiering hiervan sinds de eerste toekenning van middelen. Vanaf het schooljaar 2001-2002 wordt er een onderscheid gemaakt tussen tolkuren Vlaamse Gebarentaal en tolkuren schrijftolk (aangegeven met respectievelijk een G en S in de tweede kolom). Jaarlijks zijn er ook enkele leerlingen/studenten die niet aan de medische voorwaarden voldoen en dus geen tolkuren ontvangen. Deze leerlingen zijn niet opgenomen in de cijfers.

---

¹ Federatie van Vlaamse Dovenorganisatie

² Communicatie en Assistentiebureau

Schooljaar	Aantal leerlingen		Budget	Beschikbare uren	Toegekende uren	Uitgevoerde uren
1996-1997	2		300.000 BEF			
1997-1998	4		500.000 BEF			392
1998-1999	11		3.000.000 BF	3330	3.330	2.063
1999-2000	24		6.000.000 BF	5986	5.986	3.782
2000-2001	29		5.918.000 BF	4400	4.396	3.597,5
2001-2002	G	33	6.915.000 BF	5000	5.000	4.459,5
	S	23	2.400.000 BF	2380	2.220	1.698,75
2002-2003	G	46	223.000 EUR	6600	6.600	6.206,5
	S	28	95.000 EUR	3800	3.729	2.809,5
2003-2004	G	53	258.000 EUR	7800	7.800	7375,5
	S	36	117.500 EUR	4700	4.553	3505
2004-2005	G	55	261.000 EUR	7800	7.800	6857,5
	S	43	117.500 EUR	4700	4.615	3.402
2005-2006	G	58	311.000 EUR	9350	9.350	8.111
	S	51	117.500 EUR 27.000 EUR	4700 1080	5.762	3.986,5
2006-2007	G	56	338.000 EUR	10.060	9.896	8.642
	S	54	170.000 EUR	6.800	6.558	4.597
2007-2008	G	67	426.000 EUR	11.560	11.364	9.772
	S	50	190.400 EUR	6.800	6.614	4.045
2008-2009	G	63	528.500 EUR	12.660	12.660	
	S	59	197.200 EUR	6.800	6.800	

Voor het schooljaar van het onderzoek (2008-2009) wordt de verdeling van de leerlingen, studenten en cursisten die tolkondersteuning krijgen over de verschillende onderwijsvormen weergegeven in volgende tabel.

		Gebarentaaltolk	Schrijftolk
SO	ASO	5	5
	KSO	0	1
	TSO	19	13
	BSO	27	6
HO	HOKT	8	11
	Universiteit	4	9
VWO		11	2
Totaal		74	47

Alle leerlingen secundair onderwijs met tolkondersteuning zijn ingeschreven in totaal 35 scholen. Hiervan zijn er 27 scholen die één leerling tellen, vijf twee leerlingen, één drie leerlingen, één vier leerlingen en één school vijf leerlingen. Van de vier universiteitstudenten is er één ingeschreven in Gent en drie in Leuven. De zes studenten hoger onderwijs zijn verspreid over vier instellingen. Eén instelling telt drie studenten met auditieve beperking en drie andere instellingen telkens één.

Volgens de duur van de ondersteuning komen we tot volgende gegevens:

Aantal jaren schrijftolk	Aantal leerlingen	Aantal jaren tolk Vlaamse Gebarentaal	Aantal leerlingen
1	23	1	13
2	7	2	8
3	8	3	12
4	4	4	11
5	5	5	11
6	7	6	5
7	2	7	2

Bij de tolken Vlaamse Gebarentaal duurt de ondersteuning van de leerling langer dan bij de schrijftolken. Zeven leerlingen/studenten worden zowel door een gebaren- als door een schrijftolk ondersteund. Eén van hen volgt een masteropleiding en geniet voor het eerste jaar ondersteuning; twee studenten volgen een bacheloropleiding en genieten voor het tweede, respectievelijk het derde jaar ondersteuning; twee leerlingen volgen ASO met respectievelijk één en de andere al zes jaar ondersteuning; één leerling volgt TSO met al 4 jaar ondersteuning; en een laatste volgt BSO met voor het 3de jaar ondersteuning.

De spreiding van de regio's (op basis van het postnummer van de school) geeft volgend overzicht:

Regio	Aantal leerlingen schrijftolk	Aantal leerlingen tolk Vlaamse Gebarentaal
Gent	16	21
Brugge-Kortrijk-Ieper	7	16
Hasselt-Genk	7	10
Leuven	7	5
Antwerpen	7	5
Mechelen-Boom	4	1
Limburg	4	2
Waasland	3	
Zottegem-Brakel	2	
Aalst		2
Kempen	2	
Brussel (Merchtem)	1	2

In de regio Gent wordt de meeste ondersteuning aangeboden zowel voor gebarentaal als schrijftolk (voor schrijftolken een concentratie in de scholen van Sint-Denijs Westrem met zes leerlingen en Kortrijksesteenweg met vier leerlingen). Limburg en West-Vlaanderen scoren even hoog voor schrijftolken. Er zijn meer schrijftolken dan tolken Vlaamse Gebarentaal in de provincie Antwerpen. Hetzelfde geldt voor de provincie Oost-Vlaanderen. In de regio Brugge is er een concentratie in twee scholen: Oude Zak en Spoorwegstraat. Van de tien leerlingen die begeleid worden in de provincie Limburg gebeurt dit voor geen enkele leerling in de regio Sint-Truiden maar wel voor vier leerlingen in één school met name Don Bosco Houthalen-Helchteren. In de KUL worden drie studenten begeleid.

Het ministerie van onderwijs aanvaardt in Vlaanderen 282 gebarentaaltolken en 276 schrijftolken die mogen ingezet worden bij de ondersteuning van leerlingen en studenten.

1.3 Werkwijze

Om na te gaan of het doel bereikt wordt, heeft de onderwijsinspectie volgende werkwijze gehanteerd:

1. een gestructureerde schriftelijke bevraging van de leerlingen/studenten/cursisten. Voor het secundair onderwijs indien nodig met begeleiding door de ouders, over de efficiëntie en de appreciatie van de interventies van de tolken (vragenlijsten en begeleidend schrijven in bijlage)
2. een gestructureerde schriftelijke bevraging van de betrokken instellingen (via de contactpersonen) over de efficiëntie en appreciatie van de interventies van de tolken (vragenlijsten en begeleidend schrijven in bijlage)
3. verwerking van de schriftelijke bevraging
4. bezoeken en interviews met een aantal betrokken leerlingen, studenten, tolken en verantwoordelijken van instellingen waarbij de inspectie bijgestaan werd door een externe deskundige.

1.4 Resultaten

De verwerking van de bevragingen en gesprekken resulteren in een verslag dat afgesloten wordt met de besluiten uit de bevragingen en de gesprekken en aanbevelingen aan de overheid.

1.5 Tijdpad

Februari 2009: de schriftelijke bevraging wordt verstuurd naar de betrokkenen met een begeleidend schrijven en de vraag per kerende te willen antwoorden. Op eenvoudig verzoek wordt een elektronische versie van de bevraging gemaild.

Half maart 2009: verwerken van de bevraging en voorbereiden van de bezoeken ter plaatse.

Vanaf half april 2009: bezoeken ter plaatse – steekproefsgewijs en op basis van de beschikbare informatie uit de schriftelijke bevraging rekening houdend met de geografische spreiding.

Eind juni 2009: afleveren van het rapport.

2 Schriftelijke bevraging

De schriftelijke bevraging kan opgedeeld worden in verschillende domeinen:

1. Gegevens over:
  - de identificatie van de bevroagden
  - de schoolloopbaan van de betrokken leerling/student/cursist
  - de eventuele curriculumaanpassingen voor de leerling/student/cursist
  - de eventuele extra begeleidingsmogelijkheden (GON, vrijwilligers...).
2. Elementen van de ondersteuning door de tolken en andere betrokkenen. Hierop werd gevraagd de mate van akkoord met de uitspraak aan te kruisen. De mogelijkheid werd geboden deze beoordeling specifiek toe te lichten.
3. In een laatste vraag konden de betrokken de mate van tevredenheid aangeven over de meerwaarde van de tolkondersteuning voor de schoolloopbaan.

De respons op de schriftelijke bevraging is vrij hoog. De meeste documenten zijn ook vrij volledig ingevuld en bevatten frequent relevante aanvullende informatie bij de verschillende items.

Respons scholieren SO:	58/83 = 69,87 %
Respons instellingen SO:	44/65 = 67,69 %

De instellingen SO bezorgden via de schriftelijke bevraging gegevens over 64 leerlingen op een totaal van 99 (64,5%). Hiervan krijgen 38 leerlingen ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebarentaal, 24 door een schrijftolk en 2 door een tolk Vlaamse Gebarentaal en een schrijftolk.

Respons studenten HO:	22/35 = 62,85 %
Respons instellingen HO:	13/14 = 92,85 %

De instellingen Hoger Onderwijs bezorgden via de schriftelijke bevraging gegevens over 20 studenten en de Universiteiten over 12. Op een totaal van 40 studenten die in Vlaanderen ondersteuning door een tolk Vlaamse Gebaren en/of een schrijftolk krijgen, betekent dit een respons van 80%. 20 studenten krijgen ondersteuning door een schrijftolk, 8 door een tolk Vlaamse Gebarentaal, 3 door een tolk Vlaamse Gebarentaal en een schrijftolk, 1 student heeft geen gebruik gemaakt van de ondersteuning. Voor 8 studenten beschikken we over geen gegevens.

Respons cursisten VWO:	6/17 = 35 %
Respons instellingen VWO:	7/8 = 87,50 %

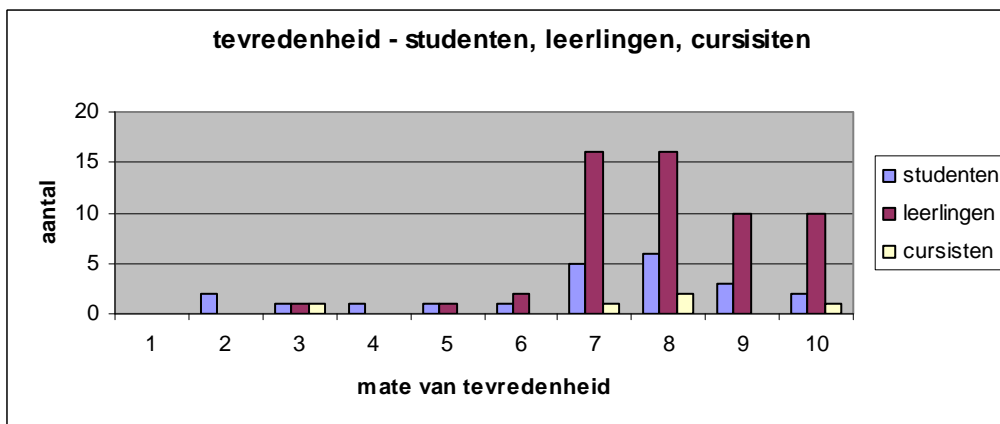
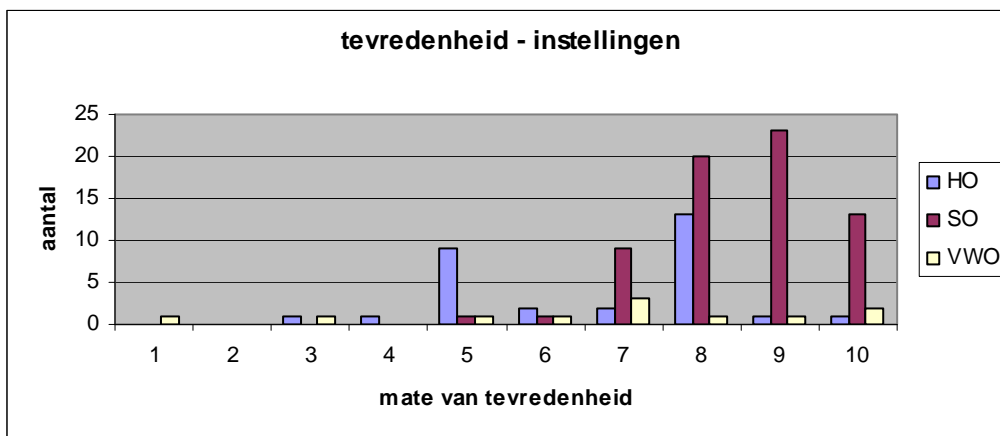
De centra voor volwassenenonderwijs bezorgden via de schriftelijke bevraging gegevens over 13 cursisten. Hiervan zijn er twee cursisten die in het tweede semester geen lessen meer volgden. In het VWO worden alleen Vlaamse Gebarentolken ingezet.

2.1 Tevredenheid

Bij het verwerken van de gegevens van de schriftelijke bevraging en het formuleren van de vaststellingen beginnen we met de tevredenheid. In de vragenlijst is dit eigenlijk de laatste vraag waarin de betrokkene een mate van tevredenheid aanduidt over de meerwaarde van de tolkondersteuning.

Onderstaande tabellen geven de grafische voorstelling weer van de algemene tevredenheid.

Er is een opsplitsing gebeurd tussen de tevredenheid vanwege de instellingen en die van de betrokken leerlingen, studenten en cursisten.

Globaal genomen is er een grote mate van tevredenheid. Dit wordt zowel aangegeven door de contactpersonen van de instellingen als door de leerlingen, studenten en cursisten.

Relevante opmerkingen geformuleerd door de betrokkenen

Studenten Hoger en Universitair onderwijs

De scores onder 5 slaan veelal op de kwaliteit van het tolken en het beschikken over onvoldoende tolkuren.

Voor de schrijftolken haalt men de snelheid van noteren en de volledigheid van de notities aan als kritische opmerking.

Zowel de Vlaamse gebarentolken als de schrijftolken beschikken vaak over te weinig kennis (van de inhoud en de specifieke terminologie) die eigen is aan de opleiding die gevolgd wordt. Het betreft hier vooral de wetenschappelijke richtingen.

Instellingen Hoger en Universitair onderwijs

Hier wordt opgemerkt dat er te weinig tolkuren zijn voor de ondersteuning van de theoretische vakken.

Leerlingen secundair onderwijs

De scores 5 en 6 zijn direct gerelateerd aan de tolk zelf of aan het aantal toegekende uren die men als te weinig ervaart.

De betrokkenen halen de tolkondersteuning als meerwaarde aan maar verwoorden eveneens dat tolkondersteuning voor hen een pure noodzaak is om het leerproces te kunnen vervolmaken.

Geformuleerde bedenkingen:

- inzet van de tolkuren tijdens extramurale activiteiten:
  - specifiek aanvragen via de school aan de administratie
  - te weinig uren daarvoor;
- waarom geen tolk bij een schriftelijk examen?;
- waarom geen tolk bij het examen VCA (Veiligheid, gezondheid en milieu Checklist Aannemers);
- de kwaliteit van de tolken is sterk verschillend;
- de informatie over de tolkregelingen en de mogelijke bijkomende uren bereikt de betrokkenen (leerlingen, ouders) vaak te laat;
- voor oudercontacten, proclamaties en opendeurdagen wenden de ouders eigen privé tolkuren aan omdat de voorziene tolkuren hiervoor niet ingezet mogen worden.

Instellingen secundair onderwijs

Ook hier wordt frequent vermeld dat de uren onvoldoende zijn om een optimale ondersteuning te kunnen realiseren.

Een andere bemerking is dat niet alleen de kwantiteit telt; de kwaliteit van de tolk is eveneens belangrijk.

Bedenkingen worden geformuleerd ten aanzien van de administratieve afhandeling en de betaling van de tolken (laag loon).

Centra voor volwassenenonderwijs

Ook hier wordt frequent vermeld dat de uren onvoldoende zijn om een optimale ondersteuning te kunnen realiseren. Enkele centra ervaren de administratie die met het inzetten van de tolken gepaard gaat als belastend. De procedure om zes weken voor de start van een nieuw semester de aanvraag in te dienen is omzeggens niet mogelijk. De procedure is onvoldoende afgestemd op de schoolorganisatie (modules en sequentiële modules). De afstemming van het toegekende aantal uren op de modules wordt als absoluut onvoldoende ervaren. Extra uren zijn nodig om modules met succes te kunnen beëindigen.

Cursisten volwassenenonderwijs

Hier worden dezelfde bemerking genoteerd als door de betrokken centra. Een cursist vermeldt dat hij extra tolkuren van arbeid (VDAB) benut om de ontbrekende ondersteuning aan te vullen.

Besluit

Vaak is de tevredenheid direct gekoppeld aan de persoon van de tolk: het 'klikken' in de persoonlijke contacten, de deskundigheid en vakkennis (tolken en leerinhouden), een goede onderlinge communicatie, efficiënte en vlotte opvolging en begeleiding ...

Naast een overwegend positieve inschatting van de ondersteuning zijn volgende opmerkingen relevant om verder mee te nemen:

- de basisopleiding van de tolk in relatie tot het tolken van specifieke curriculumonderdelen;
- het inzetten van tolken bij andere schoolgebonden activiteiten dan de lessen;
- het aantal tolkuren wat door iedereen als te weinig wordt aangegeven en waar enkelen verwoorden dat dit gegeven moet gerelateerd worden aan de kwaliteit van de tolken;
- het aantal toegekende uren in verhouding tot de moeilijkheid van de modules;
- de administratieve regelingen en de informatie hierover;
- specifieke vaardigheden van de schrijftolken.

2.2 Bevraging van de instellingen/leerlingen/studenten/cursisten

2.2.1 Synthese en bevindingen van de gegevens over

- de identificatie van de bevroagde
- de schoolloopbaan van de betrokken leerling/student/cursist
- de eventuele curriculumaanpassingen voor de leerling/student/cursist
- de eventuele extra begeleidingsmogelijkheden (GON, vrijwilligers...)
- tijdens welke vakken of curriculumonderdelen gebeurt de tolkondersteuning en op welk tijdstip van de week

De identificatiegegevens worden gebruikt om de vervolgbevraging te kunnen duiden naar het overeenkomstige onderwijsniveau.

2.2.1.1 De schoolloopbaan van de betrokken leerling/student

Van de respondenten uit het hoger en universitair onderwijs geven 5/21 (24 %) aan dat ze hun schoolloopbaan zonder overzitten doorlopen. 16/21 (76 %) hebben 1 of meer jaren overgezeten.

Hierbij aansluitend zijn er 6/21 (28,5 %) in de loop van het hoger onderwijs van opleiding veranderd. 15/21 (71,5 %) zetten hun initieel gekozen opleiding verder.

De instellingen hoger onderwijs en de universiteiten geven aan dat enkele studenten hun bachelorjaren splitsen over 2 schooljaren.

In het secundair onderwijs geven 21/57 (37 %) respondenten aan één of meerdere jaren te hebben overgezeten. De overige 36 (63 %) doorlopen een schoolloopbaan zonder zittenblijven. Het overzitten deed zich overwegend voor tijdens de lagere schoolloopbaan. Meer specifiek vermelden de leerlingen dat ze bij de overgang van het buitengewoon onderwijs hetzelfde leerjaar in het gewoon onderwijs overdoen met GON-ondersteuning. Bij de nadere uitleg geven sommigen aan dat dit nodig was omwille van de taalachterstand.

In de loop van het secundair onderwijs zijn er 32/57 (56 %) leerlingen al van richting veranderd. 25 (46 %) veranderden niet. De meerderheid geeft aan dat ze veranderen van ASO naar TSO en sommigen dan naar BSO. Men kan spreken van het watervalstelsel. In één uitzonderlijke situatie komt het omgekeerde voor en verandert iemand in de andere zin (BSO – TSO – ASO).

De instellingen secundair onderwijs gaven geen gegevens over de schoolse achterstand.

2.2.1.2 De eventuele curriculumaanpassingen voor de leerling/student/cursist – gegevens van de instellingen

De instellingen werden bevraagd of ze compenserende en/of dispenserende maatregelen voor de leerlingen/studenten/cursisten voorzien. Telkens werd een verduidelijking gevraagd.

Curriculumaanpassingen voor de leerlingen/studenten/cursisten.

Voor 27/32 (84 %) studenten worden compenserende maatregelen gehanteerd. Studie- en examenfaciliteiten onder de vorm van spreiding van, toelichtingen bij en geven van meer tijd voor de examens, alternatieve taken, vooraf ter beschikking stellen van de lesmaterialen. De ondersteuning door de tolken, het gebruik van de FM-apparatuur, de GON-begeleiding, het kopiëren van de nota's van medestudenten worden eveneens als compenserend aangegeven.

Iets meer dan de helft (16/31) van de studenten genieten van dispenserende maatregelen. Vervangopdrachten en het zelfstandig verwerken van de leerstof in plaats van het volgen van hoorcollega's zijn de meest voorkomende vormen van dispensereren.

Iets minder dan de helft van de leerlingen (30/63) genieten van compenserende maatregelen. Aanpassingen voor de evaluatie worden het meest frequent aangehaald. De ondersteuning door de tolken, het gebruik van de FM-apparatuur, de GON-begeleiding, het inzetten van buddy's, het kopiëren van de nota's van medeleerlingen worden eveneens als compenserend aangegeven.

Voor 27 op de 63 leerlingen worden dispenserende maatregelen voorzien. Vrijstellen van muzikale opvoeding en bepaalde onderdelen (dictee, luisteroefeningen) van de taalvakken uit de basisvorming komt heel frequent voor. In een aantal gevallen zijn er vervangopdrachten voorzien. Op dat moment wordt vaak de GON-begeleiding ingeschakeld.

Voor de cursisten wordt er slechts voor 2 cursisten vermeld dat er compenserende of dispenserende maatregelen worden gehanteerd. Het gaat over het gebruiken van de laptop voor een aantal cursussen en het aanpassen van de evaluatie.

2.2.1.3 De eventuele extra begeleidingsmogelijkheden (GON, vrijwilligers...)

GON-begeleiding is mogelijk in het Hoger Onderwijs maar niet voor de studenten aan de universiteit en de cursisten aan de centra voor volwassenenonderwijs. Van de 20 studenten HO hebben er 16 nog aanvullende GON-ondersteuning.

Nergens wordt er expliciet vermeld dat er ondersteuning gebeurt door vrijwilligers.

Frequent lezen we dat de studenten een beroep kunnen doen op het kopiëren van de nota's van medestudenten of dat er een vorm van 'peterschap' is. De GON-begeleid(st)ers, opleidingscoördinatoren (of andere betrokkenen van de instellingen) en de contactpersonen worden vaak aangegeven als de personen waar de studenten terecht kunnen met hun problemen.

62 van de 64 leerlingen hebben naast de tolk Vlaamse gebarentaal of de schrijftolk nog GON-ondersteuning. De meesten onder hen worden 4 lestijden per week begeleid in het kader van het GON. Vaak wordt de GON-begeleid(st)er aangegeven als een belangrijk persoon waar de leerling terecht kan met zijn/haar problemen. De klastitularissen en de leerlingbegeleiders worden ook vernoemd.

Slechts voor 3 leerlingen wordt er expliciet vermeld dat er ondersteuning is door een vrijwilliger. Wel lezen we vaak dat medeleerlingen een ondersteunende rol hebben in het leerproces.

De GON-ondersteuning gebeurt vooral onder vorm van tolken. Ook de uren van de vrijwilligers (soms medewerkers van een MPI) worden gehanteerd als extra uren Vlaamse Gebarentolk.

2.2.1.4 Voor welke vakken of curriculumonderdelen gebeurt de tolkondersteuning en op welk tijdstip van de week.

Uit de antwoorden blijkt dat de ondersteuning gebeurt voor een zeer grote variatie in vakken en curriculumonderdelen. Opvallend bij de leerlingen is de ondersteuning voor de taalvakken van de basisvorming en de technische vakken van het specifiek gedeelte. Ook de andere vakken uit de basisvorming en het specifiek gedeelte worden geregeld vermeld. Dit kan erop duiden dat de ondersteuning grotendeels gebeurt op maat van de noden van de leerlingen. Voor 16 leerlingen is deze ondersteuning eveneens voorzien voor de levensbeschouwelijke vakken. De scholen vermelden ook dat er voor bepaalde vakken geen tolken gevonden worden.

Voor de studenten is er geen echte lijn terug te vinden. Dit kan erop duiden dat de ondersteuning grotendeels afgestemd is op de noden en de vraag van de studenten of dat er geen tolken met de nodige competenties beschikbaar zijn.

Het inzetten van de tolken is voor cursisten afhankelijk van het individuele uurrooster. Het CAB beslist per week wanneer de tolk ingezet kan worden.

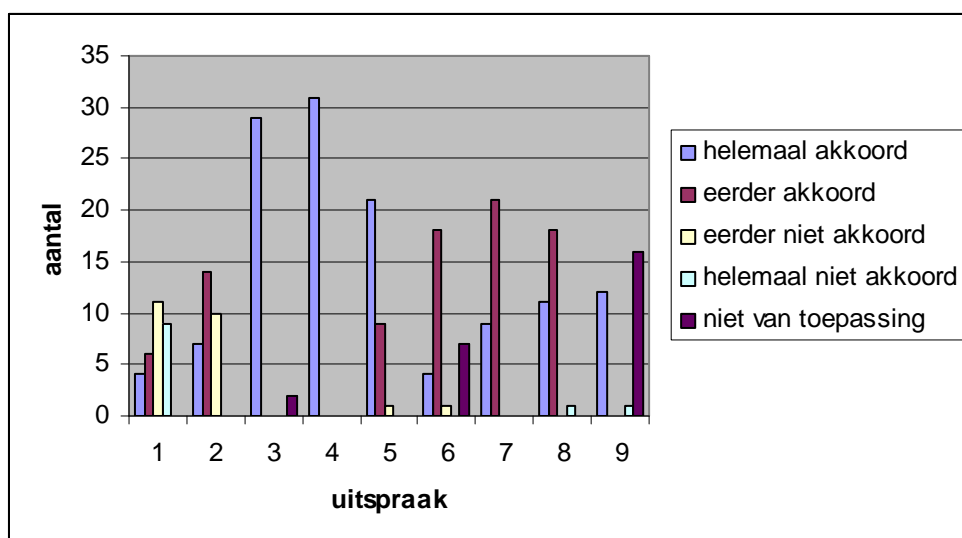
2.2.2 Synthese van de elementen van de ondersteuning door de tolken en andere betrokkenen.

Hierop werd gevraagd de mate van akkoord met de uitspraak aan te kruisen. De mogelijkheid werd geboden deze beoordeling specifiek toe te lichten.

2.2.2.1 Instellingen Hoger Onderwijs en Universiteiten

Uitspraken waarover de mate van akkoord en een verduidelijking werd gevraagd:

1. het aantal uren tolk voldoet om de leerling de opleiding zonder al te veel problemen te laten volgen
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. de leerling verwittigt tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling heeft haar organisatie aangepast om de leerling met een auditieve beperking zo optimaal mogelijk de lessen te laten volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met de beperking van de leerling
8. de medestudenten houden rekening met de beperking van de leerling
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot

Uit de bevraging blijkt vooral het aantal uren tolkbegeleiding een knelpunt te zijn. Op de 30 reacties geven 20 respondenten aan dat het aantal tolkuren (VGT en/of schrijftolken) onvoldoende zijn om de opleiding zonder al te veel problemen te laten volgen. Velen halen aan dat lessen volgen zonder tolkondersteuning niet haalbaar is; dat meer tolkuren meer comfort zou bieden en het op een gelijkwaardige manier deelnemen aan de onderwijsactiviteiten zou verhogen. Lessen die niet getolkt worden, zijn voor meerdere studenten immers niet te volgen. De beperking tot 5 uur tolkondersteuning per dag is niet geënt op de eigenheid van het hoger en universitair onderwijs.

10 respondenten vinden het aantal uren voldoende. In de verduidelijking wordt genuanceerd omschreven dat ook de kwaliteit en de beschikbaarheid van de tolk (VGT en/of schrijftolk) vaak bepalend is. Meer uren zou het comfort kunnen verhogen.

Tolken inzetten voor de juiste curriculumonderdelen blijkt eveneens een knelpunt. Hier wordt vooral de beschikbaarheid van de tolken als probleem ervaren. Verder is het vaak niet mogelijk om voor bepaalde curriculumonderdelen een tolk in te schakelen omdat de vakinhouden en de bijbehorende woordenschat te specifiek zijn en er onvoldoende tolken zijn die dit beheersen.

In verband met de stiptheid zijn er geen opmerkingen. Alles verloopt, op enkele uitzonderlijke omstandigheden na, vlot. Flexibiliteit is nodig.

De instellingen leveren tal van inspanningen om de studenten zo optimaal mogelijk les te laten volgen. Overleg met alle betrokken speelt hier een belangrijke rol. Er is ondersteuning voor de docenten door het informeren over de problematiek en de noden van de student en het geven van tips voor lesgeven, examineren, communiceren ... . Er is een bereidheid om compenserende en dispenserende maatregelen te nemen. Voor de studenten wordt geregeld gezorgd voor een sociaal ondersteunend netwerk.

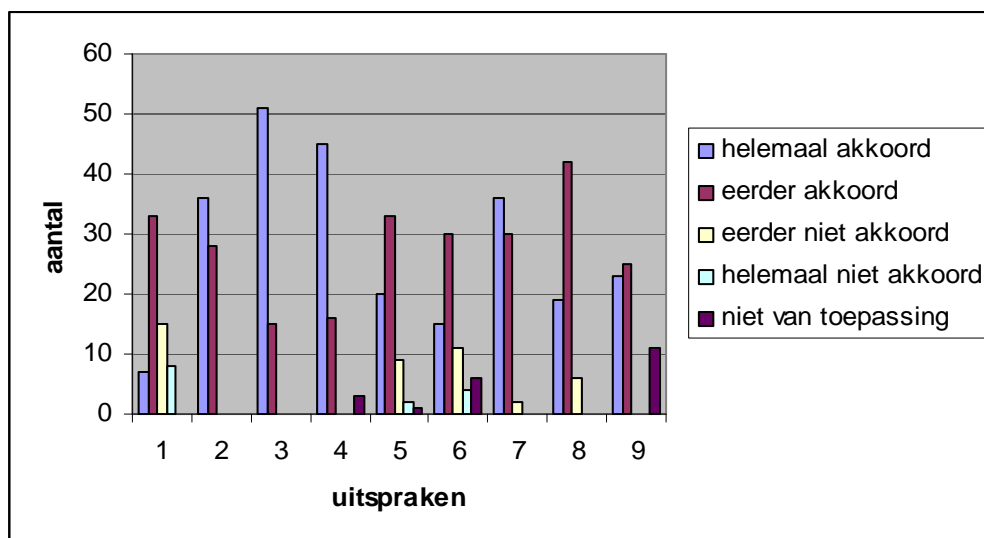
De contactpersonen geven vaak aan dat de integratie niet zo vlot verloopt. Informeren van de medestudenten over de problematiek van een auditieve beperking is noodzakelijk. De student met een auditieve beperking speelt in het integratieproces eveneens een belangrijke rol (zelf initiatief nemen, confrontatie met de eigen beperking). De communicatie met medestudenten is niet zo vanzelfsprekend.

Over de contacten met het CAB is weinig aanvullende informatie gegeven in de schriftelijke bevraging. De stiptheid en de vriendelijkheid worden gewaardeerd. De procedures worden als log en rigide vermeld.

2.2.2.2 Instellingen Secundair Onderwijs

Uitspraken waarover de mate van akkoord en een verduidelijking werd gevraagd:

1. het aantal uren tolk voldoet om de leerling de opleiding zonder al te veel problemen te laten volgen
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. de leerling verwittigt tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling heeft haar organisatie aangepast om de leerling met een auditieve beperking zo optimaal mogelijk de lessen te laten volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met de beperking van de leerling
8. de medestudenten houden rekening met de beperking van de leerling
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot.

Het aantal toegekende tolkuren blijkt voor het secundair onderwijs minder een knelpunt te zijn dan voor het hoger en universitair onderwijs om de opleiding zonder al te veel problemen te kunnen volgen. De gemaakte opmerkingen laten duidelijk blijken dat het aantal toegekende tolkuren als voldoende of onvoldoende wordt beschouwd afhankelijk van de graden, onderwijsvormen, studiegebieden en/of studierichtingen in het secundair onderwijs. Uit de gegevens van de cel SOL blijkt nochtans een sterke differentiatie in de toegekende uren. Is deze differentiatie dan onvoldoende afgestemd op de mate van de auditieve beperking en de graad, onderwijsvorm, studiegebied en/of studierichting? Voor enkele leerlingen betalen de ouders zelf aanvullende tolkuren of zet de school vrijwillige tolken in om de nodige ondersteuning te realiseren. Voor anderen is het aantal zeker toereikend maar is er niet altijd een tolk beschikbaar.

Het inzetten van de tolkuren wordt vaak in onderlinge afspraak geregeld met de school, ouders, leerlingen en GON)-begeleiders zodat een zo goed mogelijke afstemming op de vakken gebeurt.

In verband met de stiptheid zijn er geen grote opmerkingen. Alles verloopt, op enkele uitzonderlijke omstandigheden na, vlot.

Het aanpassen van de school aan de specifieke noden van de leerling verloopt overwegend goed. Ook de leraren houden overwegend voldoende rekening met de

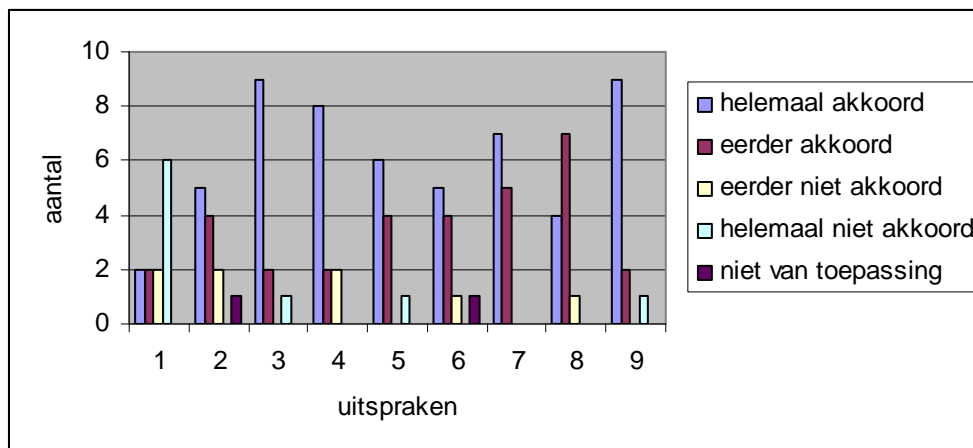
beperking van de leerling. Communiceren gecombineerd met het informeren van de betrokken leraren zijn belangrijke succesfactoren. De klassenraden spelen hier een belangrijke rol. Enkele opmerkingen laten blijken dat de responderende scholen open staan om hun organisatie aan te passen aan de noden van de betrokken leerlingen: geen stagiairs in de klas van een leerling met auditieve beperking, tolkondersteuning inzetten op de stageplaats, lesgeven in een lokaal waar geen andere geluidshinder is. Slechts eenmaal haalt men aan dat individuele leerkrachten weerstand tonen en tegenwerken om de nodige aanpassingen te realiseren. Hier worden onbegrip en het hebben van vooroordelen als oorzaak aangehaald. De plichtsbewuste inzet van de GON-begeleider maakt hier veel goed.

Waar in de meeste gevallen de leerlingen aanvaard en opgenomen worden in de groep hebben medeleerlingen het soms moeilijk. Zij zien de inspanningen en aanpassingen als een voordeel voor de leerling met auditieve beperking. Uitzonderlijk is er een zware pestproblematiek.

De administratieve last wordt als hoog ervaren.

2.2.2.3 Centra voor volwassenenonderwijs

1. het aantal uren tolk voldoet om de cursist de opleiding zonder al te veel problemen te laten volgen
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. de cursist verwittigt tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling heeft haar organisatie aangepast om de cursist met een auditieve beperking zo optimaal mogelijk de lessen te laten volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met de beperking van de cursist
8. de medestudenten houden rekening met de beperking van de cursist
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot.

Het toegekend aantal uren is een knelpunt. In de tekst onder 2.1 Tevredenheid wordt daar ook al melding van gemaakt. In OSP wordt er voor één lesdag per week slechts twee uur Vlaamse Gebaren tolkuren toegekend. De overige uren worden niet getolkt en zijn dikwijls niet volgen voor de cursist.

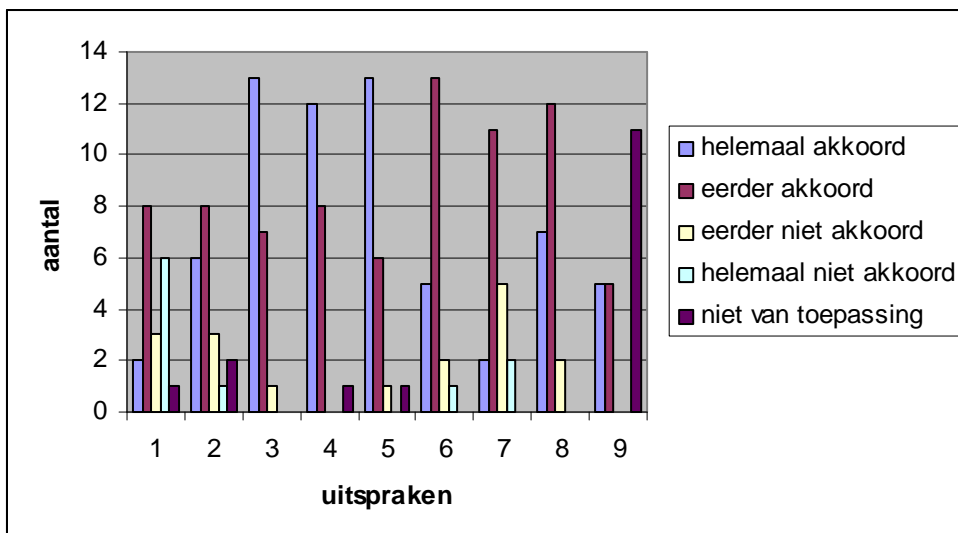
Over de stiptheid is men overwegend tevreden. De verplaatsingen die tolken tussen twee opdrachten moeten maken waardoor ze soms laattijdig zijn, het vinden van een geschikte tolk, de beschikbaarheid van tolken worden geregeld in verband gebracht met stiptheid.

De betrokkenen geven weinig aanvullende informatie over de andere uitspraken.

2.2.2.4 Studenten Hoger Onderwijs en Universiteiten

Uitspraken waarover de mate van akkoord en een verduidelijking werd gevraagd:

1. het aantal uren tolk voldoet om mijn opleiding zonder al te veel problemen te kunnen volgen
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. ik verwittig tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling zorgt ervoor dat ik met mijn auditieve beperking zo goed als mogelijk de lessen kan volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met mijn beperking
8. de medestudenten houden rekening met mijn beperking
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot.

Ook uit deze bevraging van de studenten blijkt vooral het aantal uren tolkbegeleiding een knelpunt te zijn. Ook hier moet genuanceerd worden. Voor sommige curriculumonderdelen is het vinden van een schrijftolk voor technische opleidingen een probleem. Voor specifieke termen bestaat er geen gebaar in de Vlaamse gebarentaal. Een vaste kwaliteitsvolle tolk is hier belangrijk.

Naast de vermelding dat er onvoldoende uren toegekend (voorzien) worden, halen de studenten geregeld de kwaliteit van de tolk aan als relevant aspect. Soms is zelfs geen tolk beschikbaar.

De studenten ervaren dat de inzet van de tolken voor de juiste curriculumonderdelen goed verloopt. De meesten bepalen dit immers zelf. Zo is een optimale afstemming mogelijk.

In verband met de stiptheid zijn er weinig opmerkingen. Alles verloopt, op enkele uitzonderlijke omstandigheden na, vlot.

18 op 21 studenten geven aan dat de instellingen in voldoende mate rekening houden met hun beperking. De verduidelijking van de studenten bevatten hierover geen verdiepende informatie.

13 op 20 geven aan dat de docenten in voldoende mate rekening houden met hun beperking. In de verduidelijking vermelden de studenten dat dit sterk docentafhankelijk is.

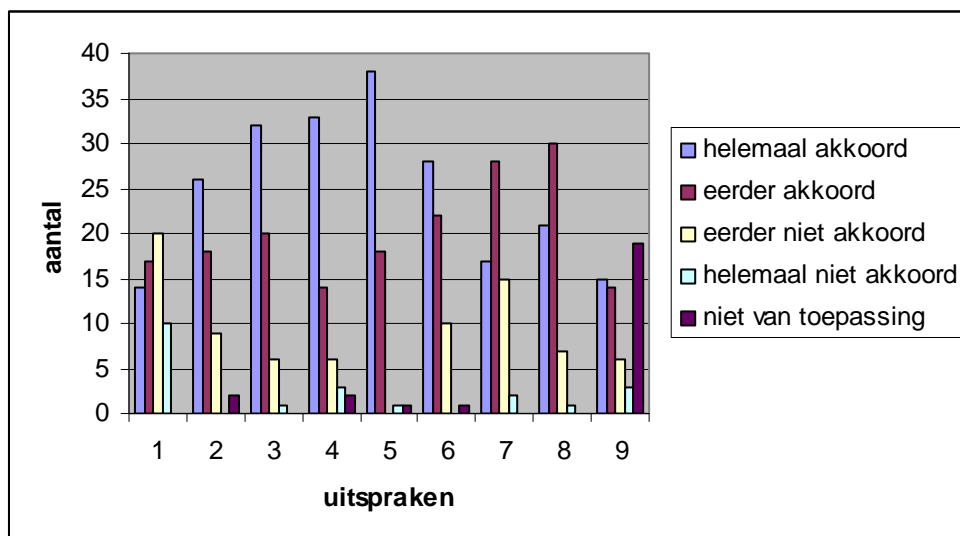
19 op 21 studenten zijn overwegend positief over het feit dat de medestudenten rekening houden met hun beperking. Soms ervaren ze wat moeilijkheden bij het vragen van nota's om te kopiëren. Sommigen verwoorden dat niet alle medestudenten even bereidwillig zijn en weten om te gaan met een student met een auditieve beperking.

De samenwerking met het CAB wordt overwegend positief ingeschat.

2.2.2.5 Leerlingen secundair onderwijs

Uitspraken waarover de mate van akkoord en een verduidelijking werd gevraagd:

1. het aantal uren tolk voldoet om mijn opleiding zonder al te veel problemen te kunnen volgen
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. ik verwittig tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling zorgt ervoor dat ik met mijn auditieve beperking zo goed als mogelijk de lessen kan volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met mijn beperking
8. de medestudenten houden rekening met mijn beperking
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot.

Uit de cijfergegevens blijkt dat ongeveer evenveel leerlingen het aantal tolkuren als voldoende (31) of als onvoldoende (30) beoordelen om hun opleiding zonder al te veel problemen te kunnen volgen. Bij de verduidelijking (gegeven door 18 respondenten) wordt overwegend gemeld dat het aantal toegekende uren volstaat.

Bij de vraag of de tolken worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen gaan 44 overwegend akkoord en 9 eerder niet akkoord. In de verduidelijking schrijft men dat het inzetten overwegend in overleg met de betrokkenen gebeurt maar door het toekennen van te weinig tolkuren en/of het niet vinden van een tolk een optimale afstemming niet gerealiseerd wordt.

Over de stiptheid melden de leerlingen dat de tolken vaak te laat komen. De tolken verwittigen bij afwezigheid meestal de school of het CAB maar de informatie bereikt niet altijd de leerling. Bij rechtstreeks contact tussen tolk en leerling via SMS verloopt het wederzijds verwittigen vlotter.

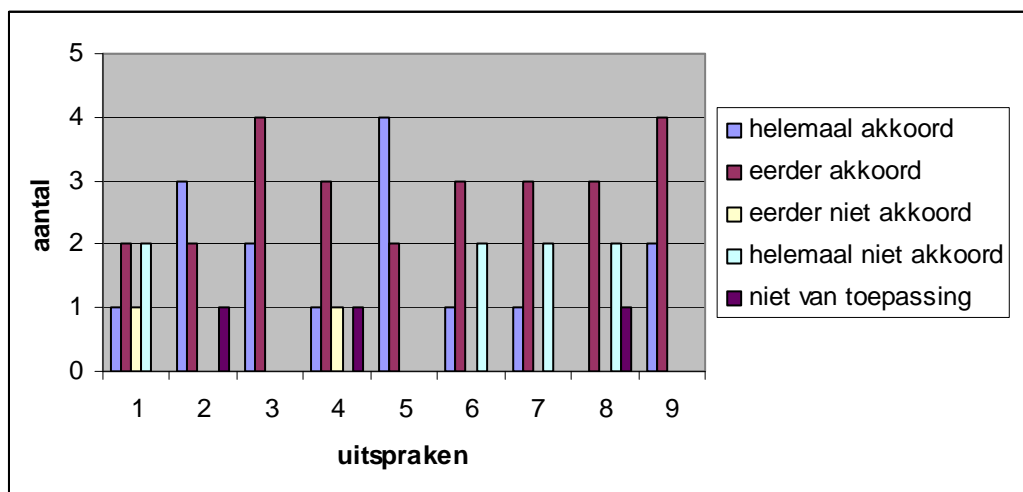
Over de inspanningen die de scholen leveren om rekening te houden met de beperkingen en noden van de leerlingen uiten ze een grote tevredenheid. Op een totaal van 60 respondenten zijn 28 het helemaal eens hierover, 22 eerder. Slechts 10 ervaren hiermee wat problemen. In hun verduidelijking verwijzen ze dikwijls naar individuele leerkrachten. De inspanningen die de leerkrachten leveren om rekening te houden met de beperkingen worden eveneens met een hoge mate van tevredenheid geduid. In de verduidelijkingen stelt men dat dit zeer sterk persoonsafhankelijk is.

Ook de inspanningen die de medeleerlingen leveren om rekening te houden met de beperking wordt hoog gewaardeerd. Ook hier blijken de verduidelijkingen te wijzen op individuele situaties: in de klas wel maar op de speelplaats niet, de sociale integratie verloopt niet vlot, medeleerlingen zijn jaloers omwille van speciale maatregelen.

Er is een hoge mate van tevredenheid over de contacten met de organisatie (CAB). Waar er minder tevredenheid over is, is de organisatie en de mogelijkheden van de schrijftolken (hiervoor is er geen bemiddeling door het CAB).

2.2.2.6 Cursisten volwassenenonderwijs

1. het aantal uren tolk voldoet om mijn module(s) zonder al te veel problemen te kunnen volgen.
2. de uren tolk worden ingezet voor de juiste curriculumonderdelen
3. de tolk is stipt
4. de tolk verwittigt tijdig bij afwezigheid
5. ik verwittig tijdig bij afwezigheid zodat de tolk tijdig kan afgemeld worden
6. de instelling zorgt ervoor dat ik met mijn auditieve beperking zo goed als mogelijk de lessen kan volgen
7. de docenten houden tijdens de lessen rekening met mijn beperking
8. de medestudenten houden rekening met mijn beperking
9. de contacten met de organisatie waarvan de gebarentolk deel uitmaakt verlopen vlot.

Hier is het toegekend aantal uren eveneens een knelpunt. In de tekst onder 2.1 Tevredenheid wordt daar ook al melding van gemaakt. Aanvullend meldt een cursist: Voor een module van 80 uur werden 12 uur toegekend. Dit betekent dat ik slechts voor 3 op de 20 zaterdagen een beroep kan doen op de ondersteuning van een tolk Vlaamse Gebarentaal.

Het beperkt aantal toegekende uren, het moeilijk vinden van een geschikte tolk zijn onder meer belemmeringen om de uren in te zetten op de juiste curriculumonderdelen en zo de opleiding succesvol te kunnen beëindigen.
De betrokkenen geven weinig aanvullende informatie over de ander uitspraken.

3 Plaatsbezoeken en interviews

3.1 *Bezochte instellingen*

Secundair onderwijs

TSO-BSO Don-Bosco, Kortrijksesteenweg 1025 9000 Gent;

Technisch Instituut Don Bosco, Don Boscostraat 6 3530 Houthalen-Helchteren;

ASO Sint-Bavo, Reep 4 9000 Gent;

Ter Groene Poorte (Hotel, Grootkeuken, Slagerij, Bakkerij), Spoorwegstraat 24 8200 Brugge.

Hoger onderwijs en universiteit

Arteveldehogeschool, Kattenberg 9, 9000 Gent;

KUL, Naamsestraat 80, 3000 Leuven.

Volwassenenonderwijs

CVO KISP, Industrieweg 228, 9031 Mariakerke;

Tweedekansonderwijs CVO IVO Instituut voor Volwassenenonderwijs, Manitobalaan 48, 8200 Sint- Andries, Brugge.

3.2 *Vaststellingen uit de gesprekken*

3.2.1 Meerwaarde van doventolken voor leerlingen/studenten/cursisten

Zowel instellingen als leerlingen/studenten/cursisten beklemtonen dat het inzetten van doventolken noodzakelijk is voor het succesvol beëindigen van het studietraject en een grote meerwaarde vormt voor de integratie en het functioneren binnen de instelling. De vraag naar meer uren doventolk is unaniem.

Globaal is er tevredenheid over de samenwerking met en de kwaliteit van de doventolken.

Instellingen leveren in alle gevallen inspanningen om, ondanks de vele (administratieve) drempels, een goede ondersteuning van de leerling/student/cursist te waarborgen. Waar nodig worden compenserende en dispenserende maatregelen genomen.

De GON-werking en de zorgcoördinatie stimuleren de integratie van de doventolken in de totale zorg.

De coördinatoren waarderen de autonomie die ze krijgen bij de organisatie van de schrijftolkuren.

3.2.2 Problemen bij en belemmeringen voor een optimale inzet van doventolken in het onderwijs

Aanvraag- en toekenningsprocedures zijn omslachtig en stringent. Bovendien zijn ze niet afgestemd op de eigenheid van de opleiding of van het onderwijsniveau:

Voorbeelden uit hogeschool:

- hoorcolleges van negen uur kunnen slechts voor maximaal vijf uur per dag getolkt worden;
- in de lerarenopleiding wordt het theoretisch gedeelte van de opleiding geconcentreerd in het eerste semester. Het tweede semester bestaat vooral uit stages. Tolkuren worden echter gelijkmatig gespreid over het hele schooljaar, terwijl de behoefte in het eerste semester groter is.

Voorbeeld uit universiteit:

- studenten moeten presentaties geven, hebben les buiten de normale lesuren, hebben vaak les in lesblokken van drie uur. De richtlijnen voor toekenning doventolk zijn niet aangepast aan dergelijke niveauspecifieke omstandigheden.

Voorbeeld uit tweedekansonderwijs:

- er is geen compatibiliteit met de modulaire opbouw van de cursussen. Zo loopt het eerste semester eind januari af. Dan pas weten de cursisten of ze het volgende semester, dat begint op 1 februari, kunnen aanvatten. De tolken dienen echter 6 weken vooraf aangevraagd te worden. Hetzelfde probleem doet zich voor op 1 september met nieuwe cursisten.

Voorbeeld uit volwassenenonderwijs:

- soms wordt de cursus niet ingericht omwille van te weinig inschrijvingen. De toegekende tolkuren kunnen dan niet ingezet worden in de vervangende cursus.

Voorbeeld uit secundair onderwijs:

- voor de Geïntegreerde Proef (einde secundair) kunnen doventolken slechts heel beperkt ingezet worden. Zo kan de praktijkproef niet getolkt worden.

Voorbeeld uit diverse opleidingen:

- leeruitstappen worden slechts voor enkele uren getolkt.

De strikte regels rond aanvraag en toekenning passen niet in het kader van de huidige tendens van autonomie, gekoppeld aan verantwoording nadien. Ze steunen nog sterk op een centrale sturing.

De stringente regelgeving is contraproductief voor een vlotte aanwending van de middelen.

Voorbeelden:

- resterende tolkuren kunnen binnen de regels niet meer aangewend worden hoewel de leerlingen/studenten/cursisten om meer uren vragen;
- de uren doventolk zijn persoonsgebonden en kunnen niet aangewend worden voor andere leerlingen van dezelfde instelling, bijvoorbeeld bij ziekte.

De rol van enerzijds het CAB en anderzijds het ministerie en de afbakening van hun respectieve bevoegdheden is voor de instellingen onduidelijk.

Voor de doventolken is er geen voorbereidingswerk, professionalisering of overleg voorzien in bezoldigde uren. Doventolken werken immers in het statuut van zelfstandigen en worden alleen voor het eigenlijke tolken vergoed. Doventolken zelf verklaren hun situatie als een nepstatuut te ervaren, met weinig autonomie en met een grote financiële onzekerheid. Vele doventolken werken mede hierdoor in bijberoep, wat de beperkte beschikbaarheid deels verklaart. Bovendien zijn ze afhankelijk van de administratieve correctheid van anderen.

Bij gespecialiseerde richtingen zijn doventolken niet altijd voldoende vertrouwd met de specifieke terminologie. Ook de Vlaamse gebarentaal voorziet niet in deze taalschat. Tolken getuigen dat dit kan worden ondervangen door jaar na jaar dezelfde leerlingen/studenten/cursisten te tolken. Dit is echter afhankelijk van de toekenning door het CAB.

4 Besluiten en aanbevelingen aan de overheid

Besluiten

Voldoet de ondersteuning van de leerlingen en studenten met een auditieve beperking d.m.v. tolkuren (schrijf- of tolk Vlaamse Gebarentaaluren) voldoende om het leertraject dat ze volgen succesvol te beëindigen?

Zowel de contactpersonen van de instellingen als de leerlingen/cursisten/studenten geven aan dat er, globaal genomen, een grote mate van tevredenheid is over de meerwaarde van de tolkondersteuning voor de schoolloopbaan. Doventolken worden als noodzakelijk beschouwd voor het succesvol beëindigen van het studietraject en vormen een meerwaarde voor de integratie en het functioneren binnen de instelling.

De ondersteuning wordt overwegend positief ingeschat:

- er is tevredenheid over de samenwerking met en de kwaliteit van de doventolken
- de tolkondersteuning is grotendeels afgestemd op de noden en de vraag van de leerling/cursist/student
- daarnaast voorzien de instellingen voor zowel studenten als leerlingen compenserende en dispenserende maatregelen
- vaak worden GON- begeleid(st)er, opleidingscoördinatoren en schoolcontactpersonen (leerlingbegeleiders, zorgcoördinatoren) als de personen waar de studenten terecht kunnen met hun problemen. Zij stimuleren tevens de integratie van de doventolken in de totale zorg
- medeleerlingen/medecursisten/medestudenten hebben tevens een ondersteunende rol in het leerproces

Naast deze positieve inschatting van de ondersteuning ervaren instellingen en leerlingen/cursisten/studenten volgende knelpunten:

- Het beperkt aantal toegekende uren en het moeilijk vinden van een geschikte, kwaliteitsvolle tolk zijn belemmeringen om de uren in te zetten op de juiste curriculumonderdelen
- De aanvraag- en toekenningsprocedures zijn omslachtig en stringent. Bovendien zijn ze niet afgestemd op de eigenheid van de opleiding of van het onderwijsniveau. De strikte regels zijn contraproductief voor een vlotte aanwending van de middelen
- Er is weinig transparantie in het toekennen van uren. De rol van enerzijds het CAB en anderzijds het ministerie en de afbakening van hun respectieve bevoegdheden is voor de instellingen onduidelijk.
- Er wordt niet geïnvesteerd in opleiding van en overleg tussen de tolken

Aanbevelingen aan de overheid

Betreffende de toegekende urenpakketten doventolken:

- Een gedifferentieerd urenpakket doventolk voorzien per leerling/student/cursist. Gedifferentieerd in aantal en meer afgestemd op de (graad van) beperking van de leerling/student/cursist en het onderwijsniveau, graad, opleiding, studierichting...
- De aanvraagprocedure en de aanwendingsmodaliteiten sterk vereenvoudigen en rekening houden met niveauspecifieke behoeften.
- Een meer flexibele aanwending van de toegekende tolkuren institutionaliseren, door enveloppensysteem:

- meer autonomie verlenen aan de instelling in de aanwending: een urenpakket toekennen aan de instelling, waarbij de instelling voor haar diverse dove leerlingen/studenten/cursisten autonoom (in samenspraak met ouders/leerlingen/studenten/cursisten) doventolken inzet, wanneer zij dat het meest opportuun acht;
- ook de mogelijkheid geven aan de instellingen om tolkuren samen te brengen: door middelen samen te brengen, toegekend aan meerdere leerlingen met een beperking uit verschillende scholen, geeft men scholen kansen om zich sterker te maken in haar ondersteuning;
- of meer autonomie verlenen aan de leerling/student/cursist: de leerling/student/cursist beheert zelf zijn/haar toegekend urenpakket en doet een beroep op een doventolk wanneer of waarvoor hij/of zij dit het meest opportuun acht.

Betreffende de tolken:

- Gezien de exponentiële groei van het aantal aanvragen en de toegekende uren, overwegen of dit project met tijdelijk karakter niet beter een organiek statuut krijgt, waarbij doventolken meer contractuele zekerheid krijgen.
- Ruimte creëren voor de doventolken voor bezoldigd overleg, professionalisering en voorbereidingstijd

Betreffende het CAB

- Duidelijkheid scheppen over het statuut (opdracht en bevoegdheden) van het CAB en dit transparant maken voor alle participanten.

De onderwijsinspectie
Juni 2009

5 Bijlagen

Formuliersjablonen

- Leerlingen secundair onderwijs
- Instellingen secundair onderwijs
- Studenten hoger onderwijs en universiteiten
- Instellingen hoger onderwijs en universiteiten
- Cursisten volwassenenonderwijs
- Instellingen volwassenenonderwijs

Begeleidende brieven

- Instellingen
- Leerlingen, studenten, cursisten